

Eksamen i informasjonskompetanse - vinn-vinn for studenter, bibliotekarer og faglærere?

Av Astrid Kilvik og Liv Inger Lamøy
Høgskolen i Sør-Trøndelag

EAHIL Workshop 2009, Dublin Castle, Irland, er godt og vel historie. Vi var hjertelig til stede, bl.a takket være SMH-stipend, og sitter igjen med stort utbytte av en hel rekke spennende paper- og posterpresentasjoner, workshops og bibliotekbesøk. Den gode følelsen av å være bibliotekar blant bibliotekarer fra alle hjørner av Europa har vi heller ikke glemt. Kanskje kan den følelsen kalles **EAHIL-følelsen?** Hvis vi skal trekke fram en av presentasjonene spesielt, velger vi Eva Sofia Svenssons. Tittel på hennes paper var: Assessing Medical Students' Information Literary Skills in a Problem-Based Setting: Experiences from a Joint Effort between Librarians and Professors/Senior Lecturers.

Paperet handler altså om eksamen i informasjonskompetanse for medisinstudenter som jobber med problembasert læring. Hälsouniversitetets bibliotek ved Universitetet i Linköping har samarbeidet med faglærere og studenter i mange år om denne eksamenen.

Problembasert læring – PBL

Fakultetet for helsevitenskap ved Universitetet i Linköping introduserte problembasert læring (PBL) allerede i 1986 og er blitt fremhevet som et av de universitetene i Skandinavia som er kommet lengst i å bruke PBL i sine studietilbud. I 2007 fikk fakultetet prisen for *Framstående utbildningsmiljö* av det svenske Höskoleveket. Selve metoden problembasert læring oppsto for 40 år siden ved McMaster-Universitetet i Canada, og legestudiene i Trondheim og Oslo tok i bruk metoden i løpet av 1990-tallet.

Eva Sofia Svensson sier først litt om hva problembasert læring er ved Universitetet i Lin-

köping, hvor PBL brukes både som pedagogisk filosofi og som metode. Hovedprinsippet i PBL er at studenten selv skal ta ansvar for egen læring, og grunntanken er at den mest effektive læringen oppnås gjennom egen erfaring og aktiv problemløsning. Problembasert læring krever med andre ord *egenaktivitet* i motsetningen til den tradisjonelle måten å lære på, hvor studenten sitter passiv og tar imot lærdom.

I et PBL-opplegg arbeider studentene sammen i små grupper hvor de både får trent på samarbeid og utnyttet hverandres kunnskaper. Metoden går ut på at studentgruppa presenteres for et problem knyttet til fagutøvelse innen medisin. Eksempler på problemer kan være en situasjonsbeskrivelse, en case eller en sykdomsbeskrivelse. Med støtte fra en veileder arbeider så studentgruppa med problemet ved å søke etter og velge ut den kunnskapen de trenger for å løse det, vurdere kunnskapen og evaluere egen læring.

Informasjonskompetanse på medisin- studiet

En følge av undervisning basert på PBL er at studenten må søke etter informasjon mer selvstendig etter å ha avdekket sitt eget informasjonsbehov. Dette er forskjellig fra den tradisjonelle undervisningen der studentene forholder seg til lister med litteratur som er viktig for faget og som er valgt ut som pensum. PBL krever med andre ord mer informasjonskompetente studenter som er i stand til å identifisere et informasjonsbehov, og å følge opp dette behovet. På den andre siden gir PBL som læringsform også biblioteket noen utfordringer, både i forhold til veiledning og hvilke informasjonskilder som er tilgjengelige for studenten.

For et fakultet som har brukt PBL-metoden så lenge som Hälsouniversitetet i Linköping, er det naturlig at informasjonskompetanse er et eget mål i studiene. Medisinstudiet har da også formaliserte krav til informasjonskompetanse i sine lokale mål til studieplanen. (1) Disse målene sier at *studenten skal*:

med problembasert læring som pedagogisk verktøy, være i stand til å definere problemer, søke etter og evaluere kunnskap for å være i stand til å løse problemer som oppstår i hennes framtidige yrkesutøvelse.

Dette målet er gjenkjennbart som hovedinnholdet i kjente definisjoner på informasjonskompetanse, som for eksempel fra the American Library Association. (2)

Hvor stor vekt de forskjellige elementene i et studium har, gjenspeiles ofte i de formelle struk-

turene som følger studiet. Derfor er det et viktig signal at informasjonskompetanse er et så tydelig mål for Hälsouniversitetets bibliotek. Det er et tegn på at man ser at en læringsform som PBL krever gode bibliotekstjenester og god tilgang til informasjonsressurser og at man er villig til å ta konsekvensen av denne sammenheng- en. Hälsouniversitetet har ifølge Svensson tatt hensyn til dette helt fra planleggingen av biblioteklokalene som ble bygget i 1986 og i bibliotekarenes *rolle*, som begge er formet for å møte målsettingen for problembasert arbeid. Biblioteket er både et sted å studere og møtes og et sted hvor studentene finner informasjonskilder. Bibliotekarene fungerer som en pedagogisk ressurs for studentene.

Som en understreking av hvilket nivå man ønsker å jobbe mot slår universitetsbiblioteket i Linköping i tillegg fast i sin strategiske plan at:

biblioteket skal bidra til at informasjonskompetanse integreres i alle lavere grads program". (3)

Om eksamen

Eksamen i informasjonskompetanse er obligatorisk for medisinstudentene ved Universitetet i Linköping. Samarbeidet mellom faglærere og bibliotekarer ble etablert for over 20 år siden og var den gang et resultat av ønsket om en mer vitenskapelig og evidens-basert tilnærming til pensum. Selve opplegget for eksamen har forandret seg i årenes løp, men bibliotekarenes sentrale rolle har alltid vært en selvfølgelig del av det hele.

Tidligere ble eksamen avviklet i studentenes fjerde semester og basert på reelle møter med pasienter og deres sykdomshistorier. Dette viste seg å være for tidkrevende å gjennomføre og i dag er opplegget endret. Eksamen er nå i andre semester. Noen uker før eksamensdagen deltar studentene på halvdagskurs i informasjonskompetanse sammen med veiledningsgruppene sine. Kurset er integrert i det ordinære pensumet. Studentene får så en liste med 120 pasienttilfeller. Her velger de en av casene og får ei ukes tid til individuell eksamensforberedelse.

Eksamen avvikles i bibliotekets lokaler to ganger i året. Bibliotekarer og faglærere får beskjed om hvilke case studentene har valgt, slik at det blir tid til forberedelser. Omlag 80 studenter, 10-15 faglærere/professorer og 6 bibliotekarer er involvert i eksamensavviklingen i løpet av en og en halv dag. Eksamen varer 25-30 minutter pr. student. Ut fra casen må studenten lage søkestrategi og velge relevante kilder. Studenten må demonstrere en kritisk og reflekterende holdning både til søkeprosess, kildebruk og til informasjonen hun finner. Hun må forstå forskjellen på søk med tekstord og med emneord (MeSH), kunne raffinere søk og bruke flere kilder og søkestrategier. Til slutt må hun svare på problemstillingen i casen. Både faglærer og bibliotekar deltar aktivt i utspørring og tilbakemelding til studenten. To dager etter eksamen er resultatene klare.

På eksamen stryker ca. 5-10 % av studentene. De får tilbud om mer undervisning og ny eksaminasjon noen uker etter den første. Hovedårsaken til stryk er at studenten ikke har en tilstrekkelig seriøs og reflektert innstilling til litteratursøkinga. Det å finne informasjon av høy kvalitet og med vitenskapelig verdi er ikke alltid like enkelt...

Hensikten med å ha eksamen i informasjonskompetanse er enkel: det handler om læring. Tanken er at studenten skal ha noen a-ha-opplevelser og oppdagelser om informasjonskompetanse i forbindelse med eksamensavviklingen, ikke bare at det skal være en vurdering med fokus på prestasjoner.

Både studenter, faglærere og bibliotekarer evaluerer eksamen i informasjonskompetanse som overveiende positivt. Noen kommentarer hentet fra studentevalueringer:

" Moro!", "Gir nyttig informasjon både i forhold til studier og profesjonell virksomhet", "En kreativ og positiv opplevelse", "Godt å bli tvunget til dette"

(men også: "En frustrerende og nervepirrende opplevelse", "Uklart hvilke kriterier som brukes i evalueringen"...).

Faglærerne er jevnt over meget positive. Mange av dem er opptatt av at de lærer mye om søketeknikker og kilder både av studentene og av bibliotekarene. Også bibliotekarene er fornøyd. Gjennom eksamensarbeidet får de

tilbakemelding på egen undervisningspraksis, på bibliotekets samlinger og nettsider. De lærer dessuten mye av studentenes måte å håndtere informasjonssøking på. Av faglærerne lærer de om ulike fagdisipliner og om vitenskapelig publisering. Det ser med andre ord ut til å være vinn-vinn for alle involverte parter!

Konklusjoner og videre planer

En vellykket gjennomføring av eksamen står og faller på god kommunikasjon. Svensson fremholder at det ikke er enkelt å standardisere eksamenssituasjonene, der tre ulike individer møtes i en lærings- og evalueringskontekst. Det er sjelden snakk om rett eller galt, men en bestreber seg på å evaluere alle studentene likt.

Kritisk tilbakemelding er avgjørende og da blir det viktig å ta gode notater gjennom hele eksamensprosessen. Her satser faglærere og bibliotekarer i fellesskap på å utvikle bedre metoder. Biblioteket og studentorganisasjonen har i fellesskap foreslått at alle grunnutdanningene ved fakultetet skal ha eksamen i informasjonskompetanse. Forslaget støttes av fakultetsstyret, og en jobber nå med ulike måter å integrere eksamen i de forskjellige utdanningene. Samarbeid bibliotekar – faglærer står sentralt!

Noen kommentarer fra artikkelforfatterne helt til slutt: vi merket oss at en av studentene

evaluerte eksamen slik: ”Det var godt å bli tvunget til dette”. Og kanskje er det slik det er, i en travel studiehverdag konsentrerer en seg om det en blir målt på, det som kommer til uttrykk på et vitnemål. Resten får gå som det går, tenker kanskje en overarbeidet student. I alle fall er dette en tankegang som er lett gjenkjennelig for oss som har erfaring med undervisning i informasjonskompetanse gjennom mange år. Kanskje er det slik at tvang (også kalt eksamen) faktisk må til for at flere studenter skal bygge opp informasjonskompetanse i løpet av studiet sitt? Og om både bibliotekarer og faglærere kan bidra til bedre læring som følge av samarbeid om eksamensprosessen, er det desto bedre. Vinn-vinn! Norske studiesteder har mye å lære av Universitetet i Linköping!

Astrid Kilvik og Liv Inger Lamøy
Høgskolen i Sør-Trøndelag
astrid.kilvik@hist.no
liv.i.lamoy@hist.no

Noter

- 1) www.hu.liu.se/lakarprogr/syllabie/1.58736/SyllabusMedicalProgram070507.pdf (26.11.2009)
- 2) www.ala.org/ala/mgrps/divs/acrl/standards/standards.pdf (26.11.2009)
- 3) www.liu.se/content/1/c6/04/85/61/ORIGINAL%20Strategisk%20plan%20LiUB.pdf (26.11.2009)